
A biogáz – anaerob erjesztés

Gyalai-Korpos Miklós, doktoráns
BME ABÉT

Vázlat

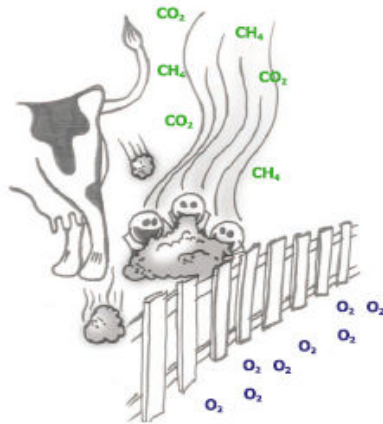
1. Definíció és történeti áttekintés
2. Mikrobiológiai háttér
3. Alkalmazási területek és nyersanyagok
4. Technológiai megoldások
5. Biogáz összetétele és tisztítása
6. Elterjedés és felhasználás

Mi a biogáz?

- Metán és szén-dioxid elegye, amit
- Mikroorganizmusok állítanak elő
- Anaerob körülmények közt
- Szerves anyag biokonverziójával

3

Biogáz története

- XVII. század: szerves anyagok bomlása során éghető gáz keletkezik – mocsárgáz
- 1776 – Volta megállapítja, hogy összefüggés van a szerves anyag mennyisége és a keletkező gáz térfogat közt
- 1804 – Dalton kimutatja belőle a metánt
- Pasteur fedezi fel, hogy mikrobák állítják elő
- 1856 – első biogáz telep, Mantunga, India
- 1896 – angliai Exeterben közvilágításra használják

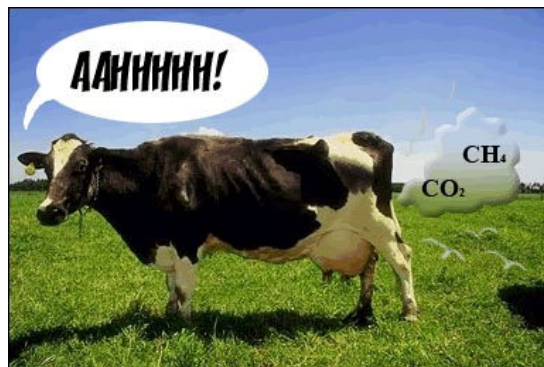
1920 – szennyvíz iszapok
1975 – trágya
1985 – ipari szerves hulladék és együttes erjesztés
1990 – biohulladék
1995 – szerves kommunális hulladék

4

Folyamat

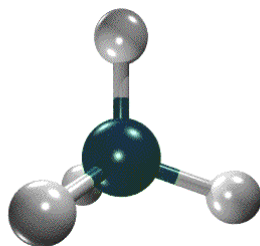
Több lépcsős, több baktériumfaj együtt működésével
Eltérő optimumok, érzékeny folyamat

5

Folyamat

Metán:

- Szintelen, szagtalan
- Földgáz fő alkotója
- Üvegházhatású

Forrás	Becsült mennyiség Mt/év
Mocsarak	115
Termeszek	20
Egyéb	20
Összesen	155
Haszonállatok	80
Rizs termelés	60
Földgáz feldolgozás	50
Szénbányászat	40
Biomassza égetés	40
Hulladéklerakók	30
Trágya	25
Szennyvízkezelés	25
Összesen	350

6

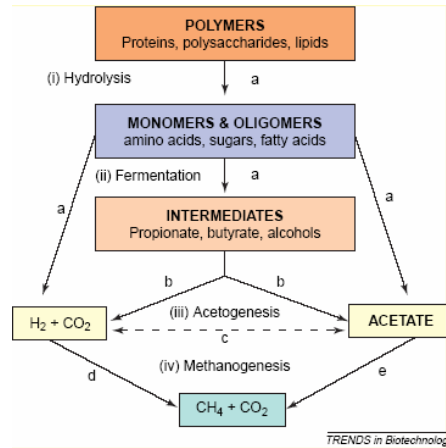
Mikrobiológiai háttér

Négy lépcső:

1. Hidrolízis
2. Fermentáció
3. Savképzés
4. Metánképzés

Négy mikrobacsoport:

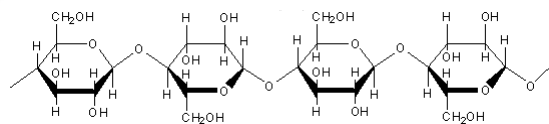
- a. Fermentáló
- b. Acetogén
- c. (Homoacetogén)
- d. Hidrogenotróf
- e. Acetotróf

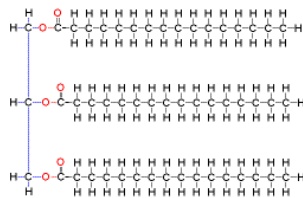
Angenent, L. T.; Karni, K.; Al-Dahhan, M. H.; Weira, B. A. & Domínguez-Espínosa, R.
 Production of bioenergy and biochemicals from industrial and agricultural wastewater.
Trends Biotechnol. 2004, 22, 477-485

Hidrolízis

Cellulóz → Glükóz

Triglyceride

Triglicerid (zsírok, olajok) → Zsírsavak

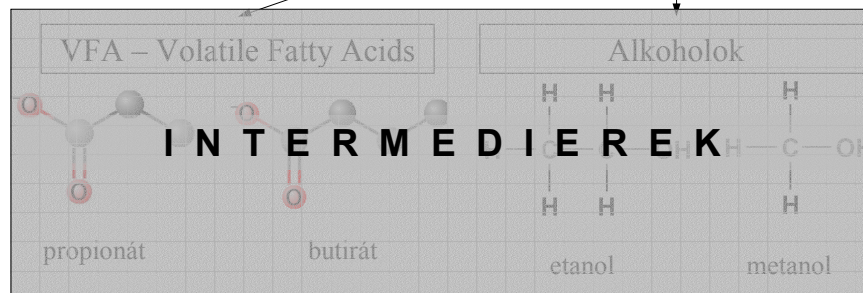
Fehérjék → Aminosavak

Fermentáció

Mono- és oligomerek

9

Hidrolízis és fermentáció

Fermentáló mikrobák főbb jellemzői:

- A mikroba sejtek képtelen a polimerek felvételére, ezért lebontásuk sejten kívüli, azaz exoenzimekkel történik – cellulázok, lipázok, proteázok...

Sebessége függ:

- Enzim mennyiségétől
- Szubsztrát fajtájától:

Olajok, zsírok > fehérjék > lignocellulózok

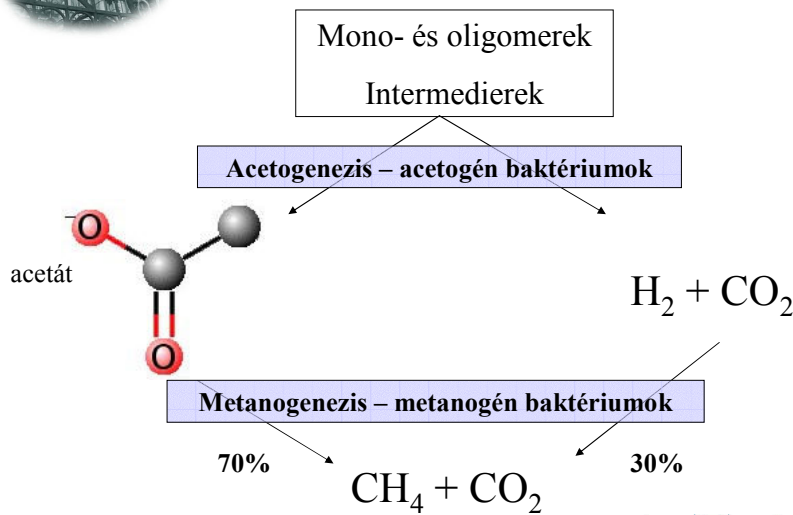
- Saját energiaigény fedezése a termékekből (cukrok, zsírok, AS-ek), ami közben számukra felesleges bomlástermékeket választanak ki.

10

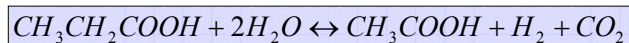
Sav- és metánképzés

11

Acetogén baktériumok

Acetogén baktériumok főbb jellemzői:

- Nagy fajdiverzitás, sokféle szubsztrát hasznosítására képesek – ellenállóak a környezeti változásoknak
- Azonban: a fenti egyensúlyi reakció termodinamikai szempontból a kiindulási anyagok felé van eltolva, a termékek állandó fogyása biztosítja, hogy végbemegy. Másképpen termék inhibíció lép fel.

Azaz: az acetogének a metanogénektől függenek!!

12

Metanogén baktériumok

Metanogének főbb jellemzői:

- Baktériumok speciális csoportjához, az úgynevezett *Archaea-k* (ősbaktériumok) közé tartoznak.
- Csoportosítás:
  - Acetotrófok (pl.: *Methanosarcina-k*): kemoorganotróf
 $\text{CH}_3\text{COOH} = \text{CH}_4 + \text{CO}_2$
  - Hidrogenotróf (pl.: *Methanobacteria-k*): kemolitotróf
 $4 \text{H}_2 + \text{CO}_2 = \text{CH}_4 + 2 \text{H}_2\text{O}$
- Szaporodásuk lassú és igen érzékenyek a környezet változásaira.
- Szigorúan anaerobok

Azaz: a metanogének is függenek az acetogénektől!!

13

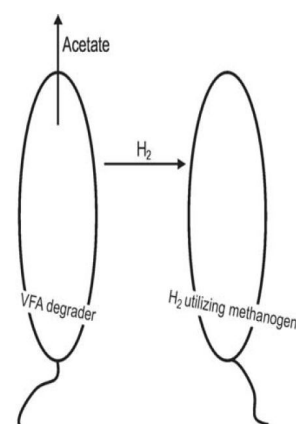
Kölcsönhatások

Szintrópia:

- Táplálékmegosztás és egymás segítése:
  - Szubsztrát elfogyasztás = termék elvonás
  - Jó pH tartomány

Fajok közötti hidrogén átadás:

- Közvetlenül – diffúzió limitált
- Bizonyíték:
  - Acetát koncentráció: $10^{-4} - 10^{-1}$ M
  - Hidrogén koncentráció: $10^{-8} - 10^{-5}$ M
- Technológiai szempont: keverés – aggregáció elősegítő

14

pH tartomány

Metanogének pH optimuma: 6,8 és 7,4 között (pH 6 alatt és pH 8 felett nincs gáztermelés)

Acetogének pH optimuma: 5,8 és 6,2 között (pH-tól is függ az intermedierek termék eloszlása)

Hogy csökkenhet a pH?

- Túladagolás – hirtelen jól bontható szubsztrát nagy mennyiségű beadagolása – VFA felhalmozódás
- Kölcsönhatások megszűnése – VFA felhalmozódás

Hogy nőhet a pH?

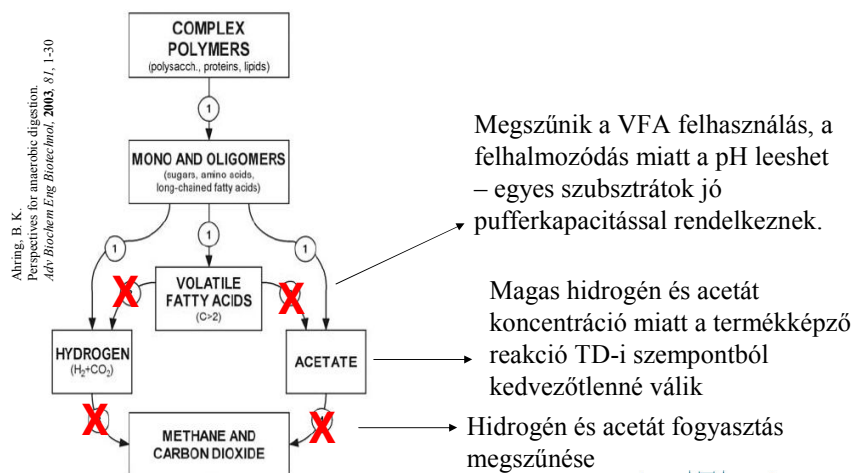
- Magas szerves nitrogén (fehérje) tartalmú szubsztrát esetén – ammónia képződés

15

Kölcsönhatások megszűnése

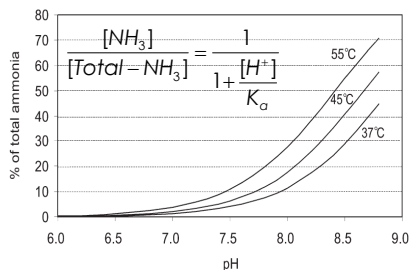
16

Ammónia inhibíció

- A leggyakoribb gátló vegyület, mivel sok szubsztrátnak magas a fehérjetartalma.
- Az irodalom sokféle koncentrációt említ, mivel a gátlás függ a pH-tól, hőmérséklettől, valamint adaptáció is gyakori.
- Csak a szabad ammónia hat gátlólag, az ammónium iont a sejt nem képes felvenni
- Önstabilizáló mechanizmus: ammónium gátlás -> VFA felhamozódás

Technológiai szempontból: C/N arány

- Ideális: 25 – 32
  - Magasabb: nitrogén limit
  - Alacsonyabb: ammónia inhibíció

17

Alkalmazás

Helyei:

1. Kommunális szennyvíz tisztítóknban keletkező iszap kezelése
2. Magas szervesanyag-tartalmú ipari szennyvizek kezelése
3. Állati eredetű hulladékok (trágyák) kezelése
4. Kommunális szilárd hulladék szerves frakciójának (OFMSW – Organic Fraction of Municipal Solid Waste) kezelése illetve depóniagáz

Minden esetben fő cél a hulladék kezelés, azonban emellett:

- Értékesíthető zöld energia keletkezik, valamint
- A nyomelemek körforgása is megmarad, ugyanis a melléktermék jó minőségű komposzt.

18

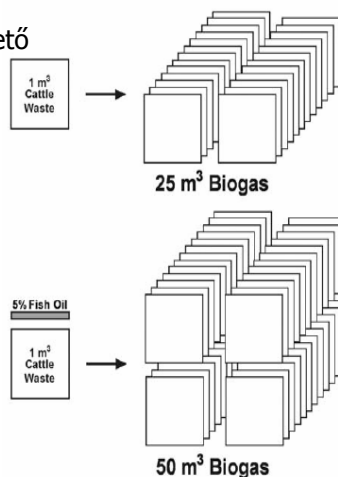
Szubsztrátok

Együttes erjesztés

Sok esetben a biogáz kihozatal növelhető egyéb szerves anyag hozzáadásával. Legtöbbször hígtrágyát egészítenek ki, mivel így:

- A mikroba közösség adott
- Az alacsony szárazanyag tartalmú (3-6%) trágya jó közeg szárazabb szubsztrátok szuszpendálásához
- A trágya pufferkapacitása jó
- Magas a tápanyag és nitrogén tartalma, ami egyéb szubsztráttal kiegészítve viszont ideális C/N arányt eredményezhet

Ahring, B. K.
Perspectives for anaerobic digestion
Adv Biochem Eng Biotechnol, 2003, 81: 1-30

Együttes erjesztés

Előnyök

- Jobb C/N/P arány
- Több biogáz termelés
- Megújuló biomassza hasznosítás
- Melléktermékek minősége is javul
- Optimálisabb reológiai tulajdonságok
- Kellemetlen szaghatások csökkentése

Hátrányok

- Megnövekedett hozzáadott, és így elfolyó KOI is
- Kiegészítő előkezelések szükségesek lehetnek
- Keverési igények
- Higiénés előírások

21

Biogáz hozam

Subsztrát	m ³ /t szárazanyag
Betakarítási maradékok	170-500
Trágyák	200-650
Piaci hulladék	500-600
Szennyvíziszap	250-350

22

Szennyvizek kezelése

Főbb területek:

- Élelmiszer ipar (gyümölcs feldolgozás, olaj préselés, tejipar, hús feldolgozás, cukorgyártás, fermentációs ágak)
- Papír- és cellulózipar
- Textilipar

Noha iparágakon belül előfordulhatnak speciális gátló hatású vegyületek, alkalmazásukat az teszi lehetővé, hogy adott egységből érkező szennyvíz azonos összetételű.

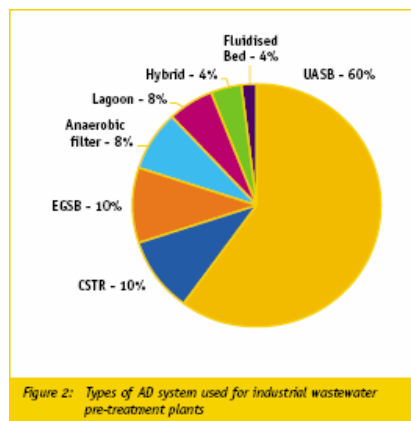

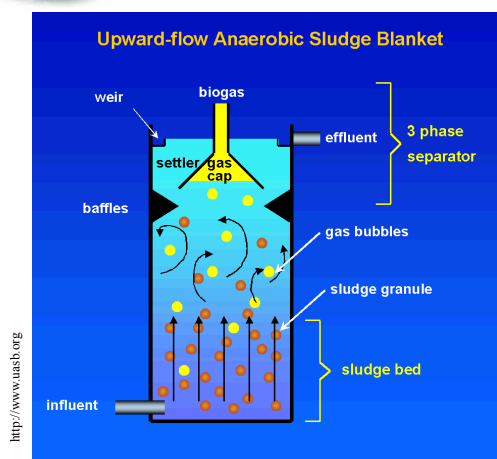
Figure 2: Types of AD system used for industrial wastewater pre-treatment plants

Biogas and more! – Systems and market overview of anaerobic digestion
IEA Bioenergy, 2001

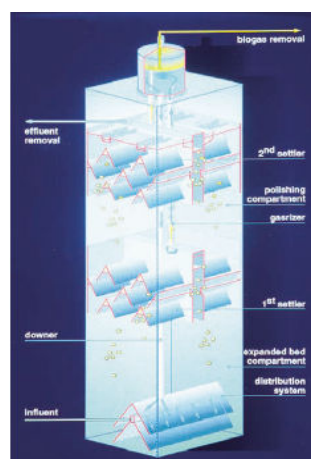

UASB

UASB

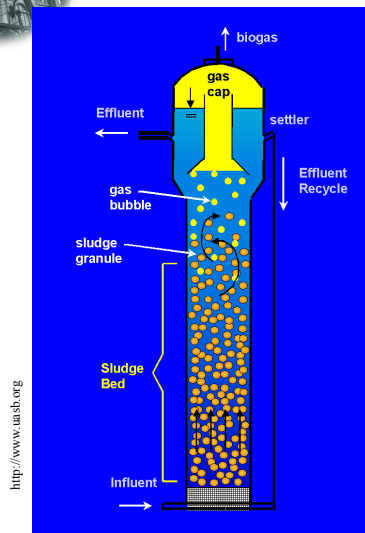

<http://www.uasb.org>

Biogas production and utilisation, IEA Bioenergy, 2005

EGSB – Expanded Granular Sludge Bed

- UASB variáció
- Nagyobb áramlási sebesség
- Részleges fluidizáció miatt jobb érintkezés
- Nagy szervesanyag terhelés:
  - UASB 10 kg KOI/m³
  - EGSB 20 kg KOI/m³

Technológia

Csoportosítás

Folyamatos egy lépcsős
Folyamatos két lépcsős
Szakaszos

Típus szerint

Termofil
Mezofil

Farm – Németország több ezer
Centralizált – Dánia 22 db

Kis szárazanyag tartalmú
Nagy szárazanyag tartalmú

Paraméterek - HRT

HRT – hydraulic retention time

$$\text{HRT} = \frac{\text{reaktor hasznos térfogat}}{\text{napi betáp}} = \left[\frac{\text{m}^3}{\text{m}^3/\text{nap}} = \text{nap} \right]$$

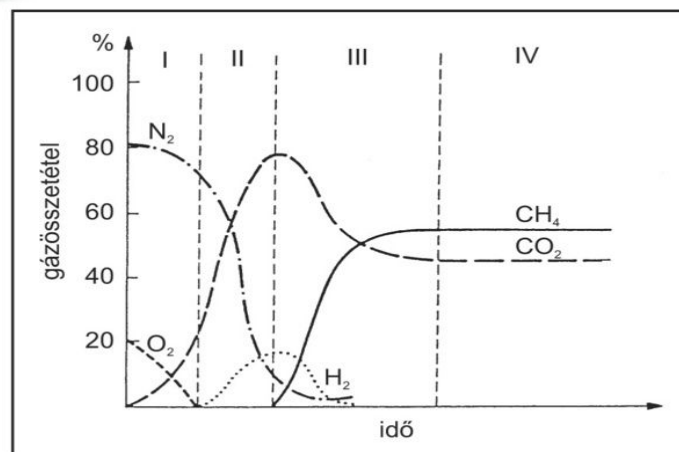
- az átlagos idő, amit a szubsztrát a reaktorban tölt
- általában úgy választják meg, hogy a szubsztrát teljesen elbomoljon
- nem lehet kisebb, mint a baktériumok generációs ideje
- 12 – 40 nap közt

27

Szakaszok

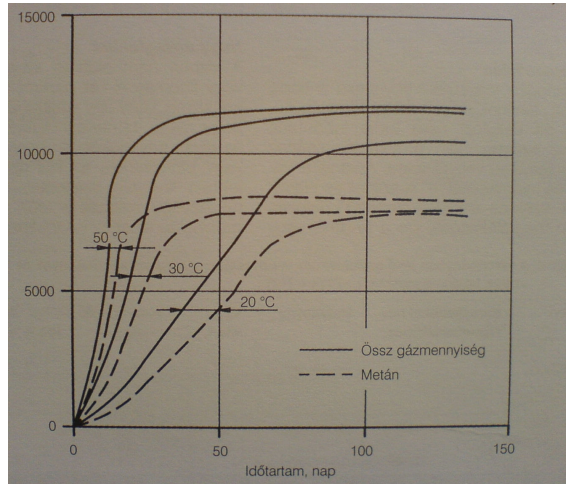

28

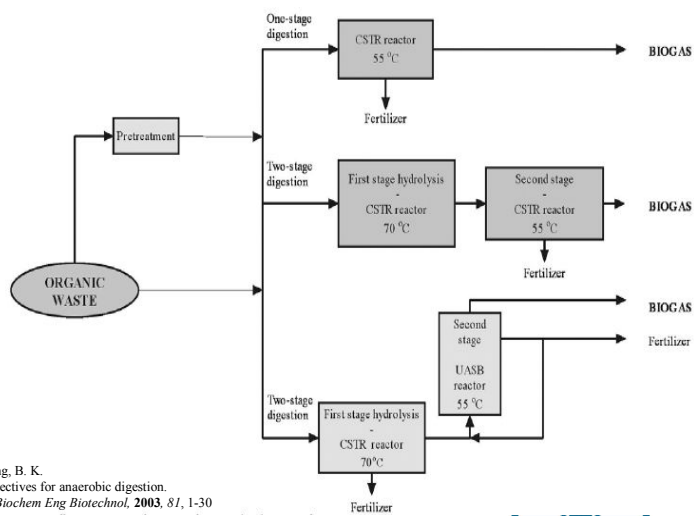

Paraméterek - hőmérséklet

- Mezofil hőmérséklet:
20 – 45 °C, általában:
37 °C
- Termofil hőmérséklet:
50 – 65 °C, általában:
55 °C

Kivitelezés

Ahring, B. K.
Perspectives for anaerobic digestion.
Adv Biochem Eng Biotechnol, 2003, 81, 1-30

Fedett medence

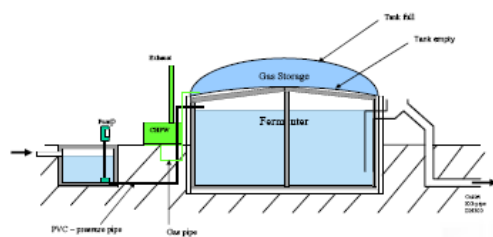
<http://www.renovatlenengworld.com>

31

Kevert reaktor – CSRT

- Legegyszerűbb megoldás
- Membránnal fedve – egyben tárol is
- HRT: hetek, hónapok
- Egy lépcsős, szakaszos

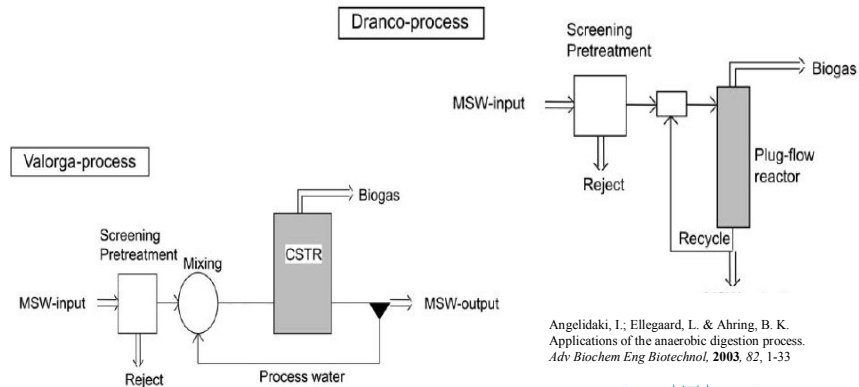
32

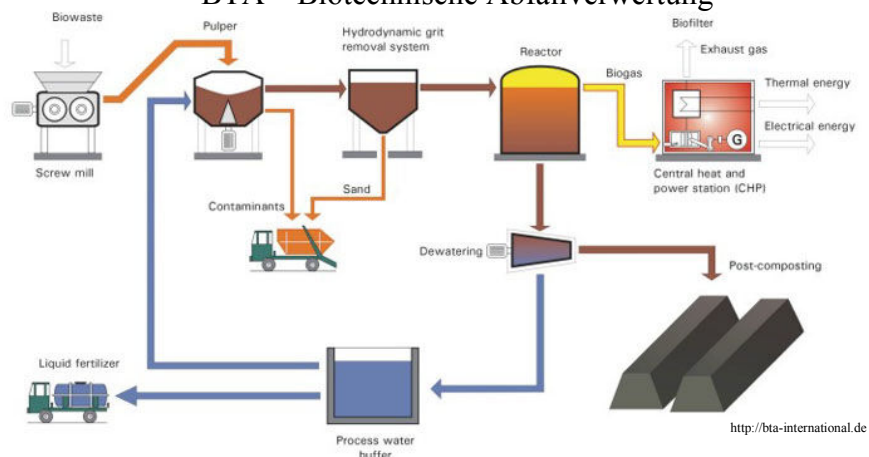
Félszáraz és száraz folyamatok

- Trágya szárazanyag: 6-9%
- Félszáraz és száraz technológiák: 20-30%, vagy több

A BTA folyamat (egy lépcsős)

BTA – Biotechnische Abfallverwertung

Lépések: előkezelés – erjesztés – gáz és iszap hasznosítás

Előkezelés

Céljai

- nem biodegradálható és/vagy veszélyes komponensek eltávolítása (fém, kő, üveg, műanyag)
- aprítás
- speciális szubsztrátok esetén fertőtlenítés – EU irányelv alapján

35

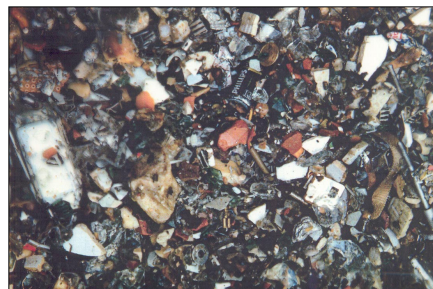
Hydropulper

Könnyű frakció

műanyag, textil...

Nehéz frakció

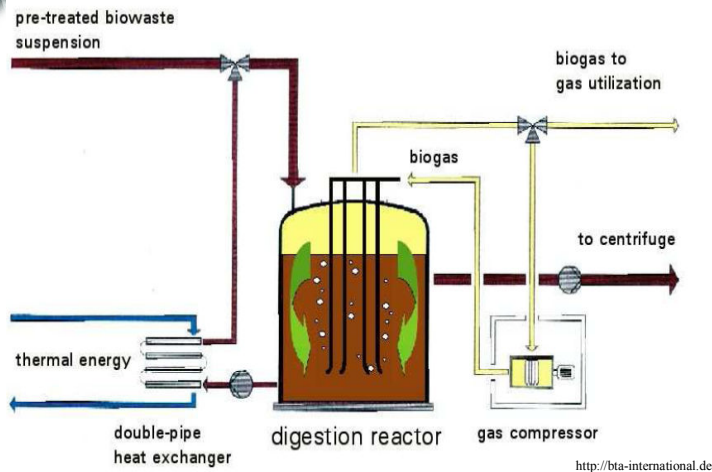

üveg, fém, kő, elem...

36

Erjesztés

Toronto, Canada
25.000 t/a Biowaste
In operation since 2002

<http://bta-international.de>

- Mühlheim, Németo. 2003
- Ypres, Belgium, 2003
- Ko-Sung, Korea, 2003
- Villacidro, Olaszo. 2002
- Első: Helsingor, Dánia, 1991

Biogáz összetétele

Összetevő		Földgáz	Biogáz
Metán	tf%	91	55-70
C ₂ - C ₅ alkánok	tf%	8,1	0
CO ₂	tf%	0,61	30-45
N ₂	tf%	0,32	0-2
H ₂	tf%	0	0
H ₂ S	ppm	kb. 1	kb. 500
NH ₃	ppm	0	kb. 100
Nedvesség		harmatpont: -10°C	telített
Fűtőérték	MJ/m ³	32-35	20-28

39

Gáz tisztítás 1.

Eltávolítandó komponensek

- CO₂: biogáz fűtőértékét rontja
- H₂S: mérgező, korrozív, égésterméke (SO₂) is veszélyes
- NH₃: elégetésével nitrózus gázok keletkeznek
- H₂O: előző három vegyülettel keverve korrozív hatás
- Sziloxánok (csak depónia): üvegszerű bevonatot képez

40

Gáz tisztítás 2.

BIOGAS UTILISATION	WATER	H ₂ S	DUST	CO ₂
Direct heating (gas boilers/burners)	+	+ ¹⁾	+	-
Electricity (gas engine)	+	+ ¹⁾	+	+/- ²⁾
Upgrade for natural gas	+	+	+	+

¹⁾ removal required if input limits are exceeded

²⁾ dependent of CO₂ content biogas and manufacturers specification.

Melyik szennyezőt és milyen mértékben távolítjuk el az a felhasználás és előírások függvénye.

Víz eltávolítás

Víz eltávolítás

(hab és por is)

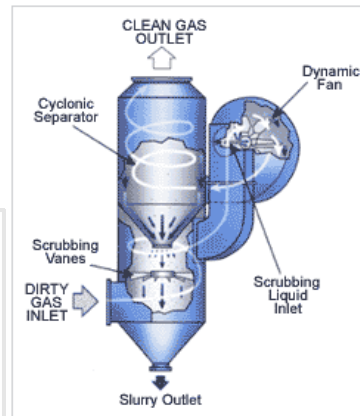
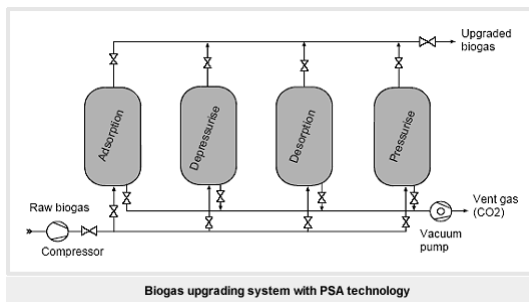
- Kondenzációs technikák: páratlanító, ciklon, nedvesség csapda, csap
- Szárítósos technikák: hideg szárítás, adszorpciós szárítás, glikolos szárítás

Széndioxid

- Vizes vagy polietilén glikolos mosás (wet scrubbing)
- PSA (Pressure Swing Adsorption) molekula szűrők
- Membrán alkalmazás

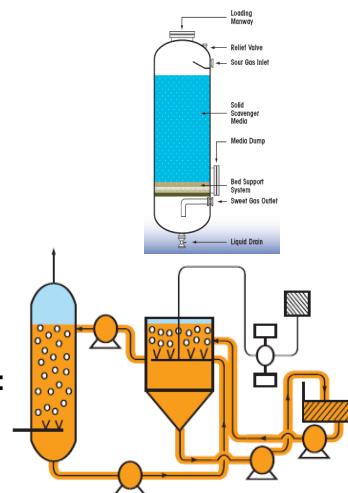
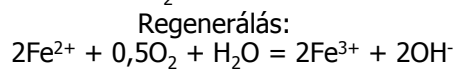
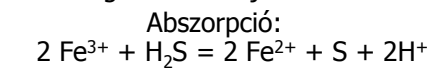
43

Kénhidrogén

Fizikai-kémiai

- Vas(III)-klorid adagolás:
 $2 \text{Fe}^{3+} + 3 \text{S}^{2-} \rightarrow 2 \text{FeS} + \text{S}$
- Adszorpció
  - „Iron sponge” hidratált vas(III)-oxid faapríték hordozón
  - Megkötés: $\text{Fe}_2\text{O}_3 + 3 \text{H}_2\text{S} \rightarrow \text{Fe}_2\text{S}_3 + 3 \text{H}_2\text{O}$
  - Regenerálás: $2 \text{Fe}_2\text{S}_3 + 3 \text{O}_2 \rightarrow 2 \text{Fe}_2\text{O}_3 + 6 \text{S}$
  - Sulfur-Rite® - piritté (FeS_2) alakítja
- Elnyelés folyadékban: lúg
- Lo-Cat®: gázmosó majd oxidáció kénné:

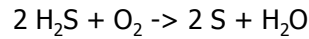
44

Kénhidrogén eltávolítás

Biológiai – *Thiobacillus* nemzetség:

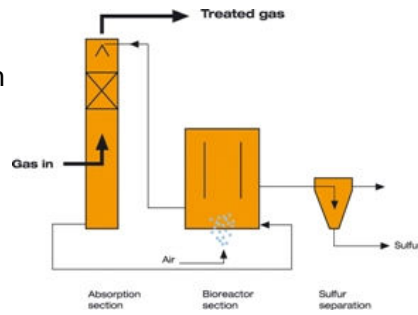
- Képesek a kénhidrogént elemi kéné oxidálni sztöchiometrikus O₂-vel:

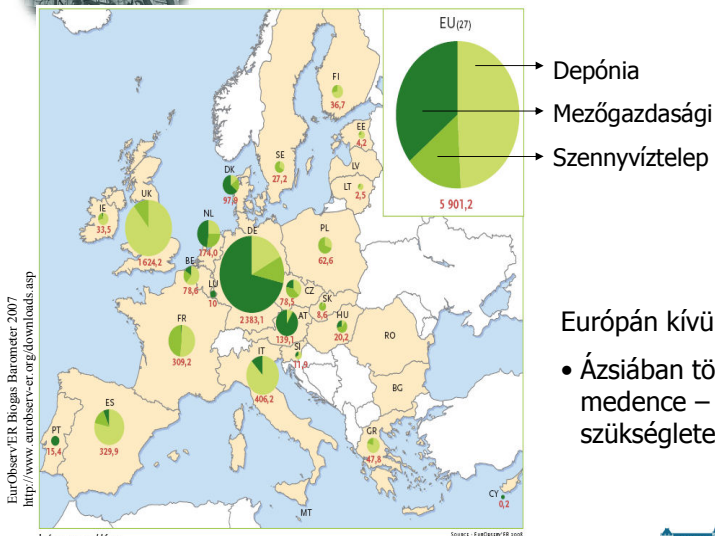
- Autotróf és jelen van a közösségben

Alkalmazás

- Reaktor légterében 2-5% levegő, valamint rudakon kialakított tenyészetek
- Biofilterek
- Thiopaq® - lúgos mosás után a mosóvíz bioreaktorba vezetése

Elterjedés és felhasználás

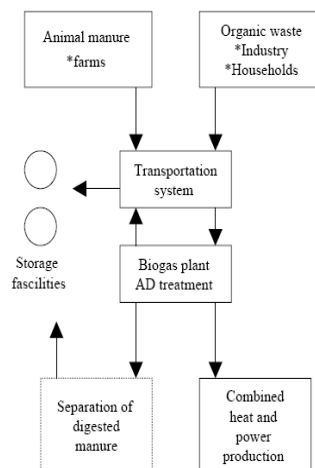
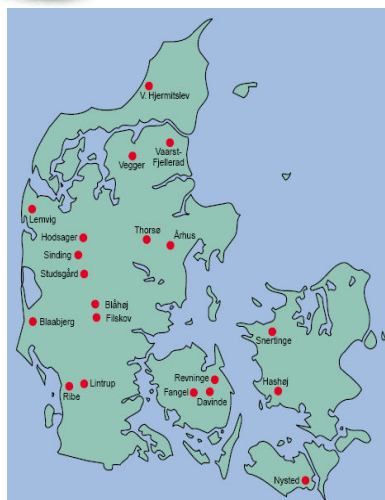
Európán kívül:

- Ázsiában több millió fedett medence – háztartás hő szükséglete

Dánia – centralizált

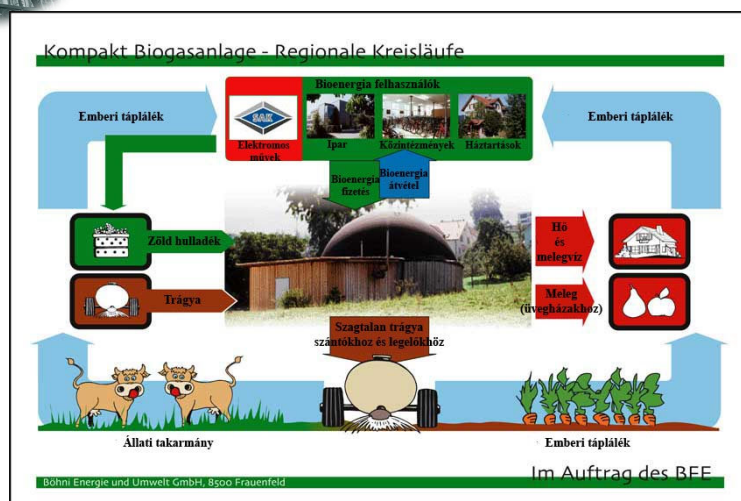

M Ű E G Y E T E M 1 7 8 2

47

Németország – farmszintű

Böhni Energie und Umwelt GmbH, 8500 Frauenfeld

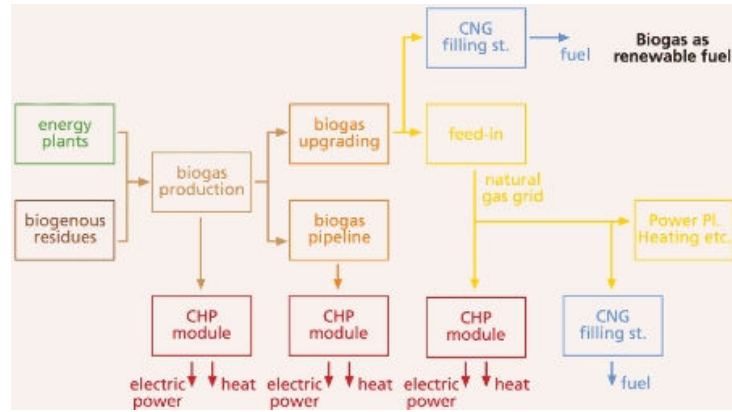
M Ű E G Y E T E M 1 7 8 2

48

Gáz hasznosítás 1.

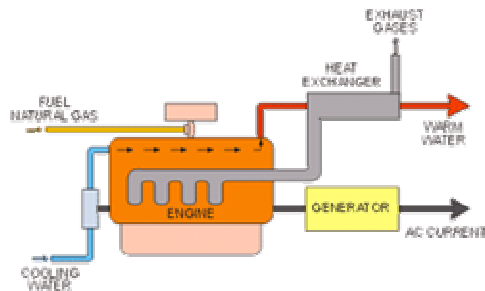

49

Németország – CHP

CHP – Combined Heat and Power Plant

- 60 kWe – 2 MWe teljesítmény
- Németországban több mint 4000 biogáz üzemben, átlag 7500 óra/év működéssel
- A hőnek csak 10-40%-a szükséges az erjesztés hőmérsékletének fenntartására

50

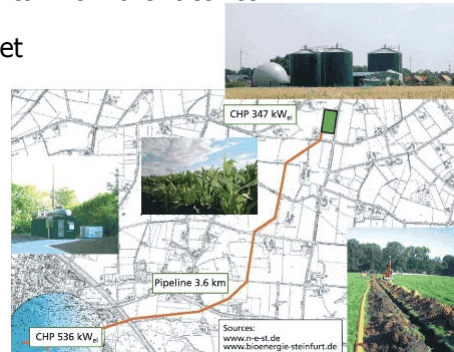

Hőhasznosítás

A maradék hő teljes körű hasznosítása azonban sokszor problémás, mivel a biogáz üzemek általában városon, messze ipari központoktól és távhő hálózatoktól.

Németországban három lehetőséget vizsgálunk:

1. Új vidéki távhő hálózatok – „bioenergia falu” Jühnde
2. Biogáz vezeték – Steinfurt
3. Biogáz tisztítás – „upgrade”: svéd példa, CNG a közlekedésben

MŰEGYETEM 1782

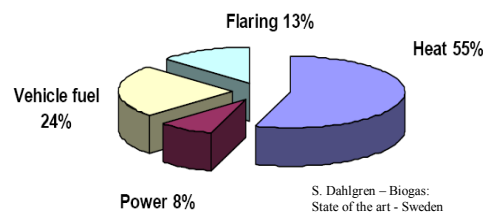
51

Svédország – közlekedés

Összesen 233 biogáz üzem (2007):

- Szennyvíziszap kezelés: 139
- Depóniagáz: 70
- Ipari szennyvíz: 4
- Együttes erjesztés: 13
- Farm: 7

Betápláláshoz és üzemanyagként tiszta, szabványoknak megfelelő gáz szükséges, ezért Svédországban 38 (2008) biogáz tisztító egység üzemel:

- Kémiai abszorpció (Cooab): 3
- PSA: 7
- Vizes mosó: 28
- Kriogén szeparáció: 1 tervben

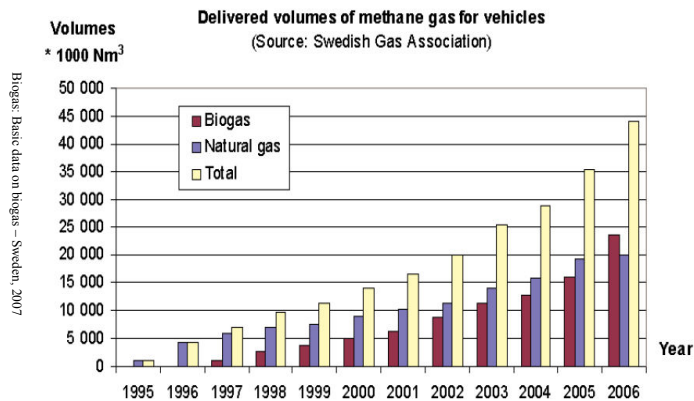
MŰEGYETEM 1782

52

Svédország - közlekedés

A svéd gázzal hajtott járművek már nagyobb arányban használnak biogázt, mint földgázt!

53

Svédország – közlekedés

Sok városban főleg a tömegközlekedést részben vagy egészben helyezték biogáz alapúra illetve töltőállomásokon lehet biogázt kapni.

Emellett a tisztított biogázt a földgáz hálózatba is betáplálják.

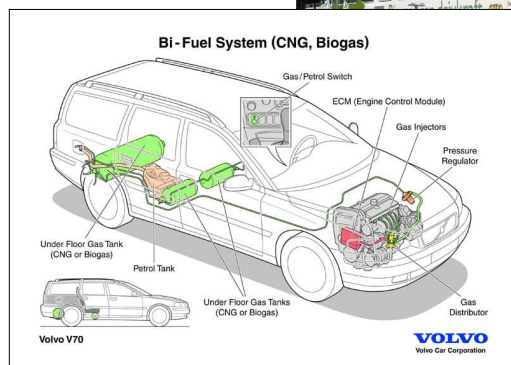
S. Dahlgren – Biogas:
State of the art - Sweden

54

Közlekedés

55

Gáz hasznosítás 5.

Speciális használat

- Légkondicionálás/fűtés
- Üvegházak: az eltávolított CO₂ felhasználása (üvegház hatás)

56

Melléktermékek

Kierjesztett iszap

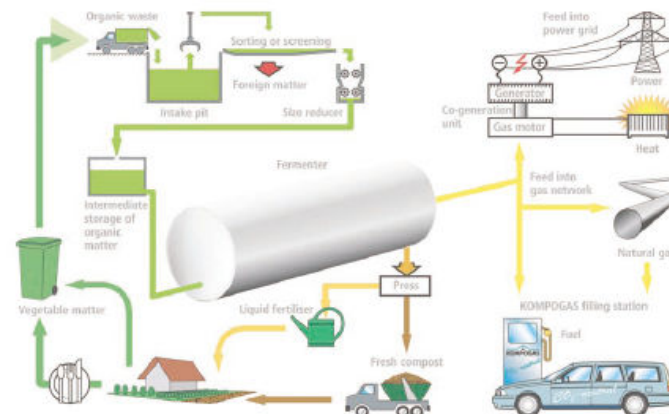
- Víztelenítés után két frakció: komposzt és trágyalé
- Magas tápanyag tartalom (N, P, K...)
- Mezőgazdasági eredetű: fertőző vagy antibiotikumok, gyommagvak
- Ipari és kommunális eredetű: aromás, alifás és halogénezett vegyületek
- Disznó trágya: Cu és Zn sók (gyakran keverik a disznótápra ezeket a sókat, bizonyos betegségek megelőzése miatt)

57

Összefoglaló 1.

58

Összefoglaló 2.

Előnyök

- Természetes hulladék kezelési technológia
- Kisebb terület szükséges hozzá, mint a lerakáshoz vagy az aerob komposztáláshoz
- Csökkenti a lerakókba kerülő hulladékok mennyiségét
- Energia termelő folyamat
- A végtermék értékes megújuló üzemanyag
- Biogáz sokféleképp hasznosítható
- Csökkenti a CO₂ és CH₄ kibocsátást
- Kizárja a kellemetlen szagokat
- Komposzt és trágyalé termelés
- Maximális újrahasznosítás
- Költségtakarékos

Hátrányok

- Szállítás
- Egészségügyi és biztonsági aggályok
- Tűz és robbanásveszély

59

Köszönöm a
figyelmet!

BIOGÁZ
←

60